

БОЛАШАҚ ШЕТ ТІЛІ МАМАНДАРЫНЫҢ ЦИФРЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДЕ КӘСІБИ БІЛІМІНІҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

РИЗАХОДЖАЕВА.Г.А., ЮСУПОВА.Г.Т

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті.

Guzal.yussupova@inbox.ru

Түйін: Білім беру процесінде цифрлық технологияларды қолданудың басты артықшылығы-студенттер білім алушы болады, өйткені олар өз бетінше өндіруге мәжбүр қажетті ақпаратты іздеу. Тілді оқытуда интерактивтік тәсіл, ойындар, екеуаралық пікірталастар, сонымен бірге ақпараттық технология, интернет, компьютер қолданылу. Қазіргі кезеңде цифрлық технологиялардың дамуы мұғалімге компьютер мен арнайы бағдарламалық жасақтаманы қолдана отырып білім беру үдерісінде, мультимедиялық материалдарды өз бетінше жасауға мүмкіндік береді. Оқу ақпаратын іздеу және таңдау еркіндігі, оның қолжетімділігі, ақпараттық ресурстардың шектеулілігі, ақпарат түрлерінің әртүрлілігі.

Кілт сөздер: Цифрлы технология, шет тілді оқыту, білім беру, бейнематериалдар, аудио.

Аннотация: Главное преимущество использования цифровых технологий в образовательном процессе заключается в том, что студенты становятся обучающимися, так как вынуждены самостоятельно производить поиск необходимой информации. Использование интерактивного подхода в обучении языку, игр, междисциплинарных дискуссий, а также информационных технологий, интернета, компьютера. Развитие цифровых технологий на современном этапе позволяет учителю самостоятельно создавать мультимедийные материалы в образовательном процессе с использованием компьютера и специального программного обеспечения. Свобода поиска и выбора учебной информации, ее доступность, ограниченность информационных ресурсов, разнообразие видов информации.

Ключевые слова Цифровые технологии, обучение иностранному языку, образование, видеоматериалы, аудио.

Abstract: The main advantage of using digital technologies in the educational process is that students become learners, as they are forced to independently search for the necessary information. The use of an interactive approach in language teaching, games, interdisciplinary discussions, as well as information technology, the Internet, and the computer. The development of digital technologies at the present stage allows the teacher to independently create multimedia materials in the educational process using a computer and special software. Freedom of search and selection of educational information, its availability, limited information resources, a variety of types of information.

Key words: Digital technologies, foreign language teaching, education, video materials, audio.

Кіріспе: Соңғы онжылдықта технологиялармен оқыту ортасының ажырамас бөлігіне айналды. Адамзаттың бұл технологиялық эволюциясы болашақ мамандардың оқу процесін жеңілдететін мұғалімдердің көмегімен цифрлық әлемге кірігудің ажырамас бөлігі болып табылады. Жолдауға сәйкес жазға қарай елімізде «Цифрлы Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасы іске қосылуы белгіленді. Ақпараттық технологиялар қарыштап дамып бара жатқан мына заманда ІТ саласын дамытпасак, дамыған 30 елдің қатарынан кіріу қиын. Өйткені, өркениетті елдердің барлығы осы цифрлы дамуға көшіп, өнеркәсібінің дамуын және халқының ел-ауқатын жылдан-жылға

жақсартып келеді. Цифрлы технология біздің өмірімізге тәуелсіздігіміздің бастапқы жылдары-ақ батыл енгізіле бастады. Ең алдымен, мектептерді жаппай компьютерлендіру қолға алынды. Компьютерлер кеңседе де, үйде де негізгі ақпараттық құрал ретінде пайдаланыла бастады, ақпаратпен орындалатын кез келген жұмыс компьютер көмегімен жүзеге асырылатын болды. Ақпаратты сақтау да, тасымалдау да жолға қойылды [1,349].

Білім беру процесінде цифрлық технологияларды қолданудың басты артықшылығы-студенттер білім алушы болады, өйткені олар өз бетінше өндіруге мәжбүр қажетті ақпаратты іздеу және таңдауды көздейді.

Шет тілді оқытудағы негізгі мақсат — шет тілді коммуникативті қалыптастыру және дамыту, оны еркін игеру. Шет тілі — қазіргі заманның талабына сай, қоғамның әлеуметтік экономикалық, ғылыми-техникалық және мәдениет дамуының қайнар кезі. Қазір шет тілін оқыту әдістемесінің деңгейі жоғары. Тілді оқытуда интерактивтік тәсіл, ойындар, екеуаралық пікірталастар, сонымен бірге ақпараттық технология, интернет, компьютер қолданылуда [2,347].

Біздің елімізде цифрландыру саласындағы кейбір жетістіктерге қарамастан, мүмкіндіктер теңсіздігін атап айтқанда білім беру жүйесінде әлі де бар. Интернетке және цифрлық технологияларға қол жетімділіктің теңсіздігі, әсіресе ауылдық жерлерде айқын көрінеді. Дамыған инфрақұрылымы және жетілдірілмеген коммуникациялары бар елді мекендерде тұратындар теңсіз және қолайсыз жағдайға тап болады, бұл олардың сапалы білім алу құқығының бұзылуына әкелуі мүмкін.

Негізгі бөлім: Цифрландыру білім беру жүйесіне еніп кетті. «Цифрландыру» ұғымының мазмұны «цифрлық құрылғыларды қолдану арқылы байланыс, жазу, мәліметтерді берудің цифрлық әдісі» ретінде көрсетілген. Білім беруді цифрландыру еңбек нарығындағы, білім беру стандарттарындағы өзгерістерге, халықтың жаңа құзыреттіліктерін қалыптастыру қажеттіліктерін анықтауға алып келеді және мұғалімнің рөлін қайта қарастыру арқылы оқу процесін қайта ұйымдастыруға бағытталған. Бір жағынан, цифрландыру білім берудің өткеннен мұра еткен әдіснамалық негізіне нұқсан келтірсе, екінші жағынан, оның мәтіндік ғана емес, сонымен қатар дыбыстық және көрнекілік түрінде де әртүрлі нысандардағы ақпараттың қол жетімділігін тудырады. Демек, білім беруді цифрландыру оның түбегейлі, сапалы қайта құрылуына алып келеді.

Болашақ шет тілінің мамандығын даярлауда сондай –ақ үйрену енді тек жас студенттер үшін ғана емес немесе оқушыларға тән даярлаудан бөлек кез келген маман немес саланың тұлғасы үйренуіне мүмкіндік жасалған. Білім беруде қарқынды дамып келе жатқан педагогикалық ғылымдар дәуірінде өмір сүру сәті түсті технология және жоғары ғылыми және зияткерлік бәсекелестік болып қалыптасуда. Сондықтан ересектерге арналған шет тілдерін үйрену қажеттілігі артып келеді. Кейбіреулер үшін бұл қиын емес, бірақ басқалары үшін бұл сенімсіз мақсат болуы мүмкін. Егер ересек адам ересек жаста шет тілін байыпты қабылдауға шешім қабылдаса, ол осы процестің ерекшеліктері мен қажеттілігін білуі керек. Ересектерге шет тілін

үйрететіндердің бәрі "менде бар" дегенді жиі естиді кейде, лексикасы, айтылуы, тыңдауы және т. б. проблемалар болып жатады.

Ересектерді оқытудың барлық мүмкін кедергілерін талдай отырып, біз оларды төрт топқа бөлдік: 1) танымдық 2) психологиялық 3) тілдік 4) объективті етіп. [3,52].

Болашақ шет тілі мұғалімдері кәсіби білім беруде сандық технологиялар арқылы ELT сабақтарын тиімді және қызықты ету үшін қиындықтарға тап болады. Көптеген жағдайларда мұғалімдер өздерін ұстайды және мұғалімдер арасында АКТ қолдану туралы хабардарлық деңгейі төмен болады. Болашақ шет тілі мұғалімдердің көпшілігі біл беруде жаңаша тәсілдерді қолдануда оңай қол жетімді ақысыз онлайн жұмыс парақтары мен құралдарын пайдаланады. Олар кейбір нәтижелерді әлеуметтік желілер немесе веб-сайттар арқылы қалай пайдалану керектігін анықтайды. Жоғарыда айтылғандардан басқа, студенттер өздерінің тіл үйрену қарқынын дамыта алады және үйде интернетті қарау арқылы білімдерін қайта қарауға және бекітуге көмектесетін қосымша оқыту платформаларын қолдана алады. Оқытушылар да, студенттер де көптеген интернет-браузерлер мен қосымшалардың арқасында ашық ортада қол жетімді бола алады. Мысалы, Skype, ZOOM ауызша дағдыларды жетілдіруге көмектеседі және студенттердің коммуникативтік құзыреттіліктерін дамыту үшін жаңа мүмкіндіктер жасайды, өйткені пайдаланушылар әңгімелесушінің тиісті түрде жауап беретініне белсенді назар аударуы керек (Taillefer & Munoz-Luna, 2014).

Сондай – ақ төменде шетел тілін оқыту үшін қолдануға болатын 4 пайдалы техникалық құралдар бар.

1. Музыка мен бейнематериалдар аудио тыңдау жаттығулары оқушылардың өздігінен нені анықтай алатындығын тексеруге пайдалы болуы мүмкін. Суреттер, интонациялар мен қимылдардың тіркесімі оқушыларға тілді одан да жақсы түсінуге көмектесетін контексттік белгілерді ұсынады.

2. Білім беру веб-сайттары Quizlet және FluentU сияқты білім беру веб-сайттары сәйкесінше грамматикаға және ағымдағы оқиғаларға бағытталған мазмұнды және қызықты іс-шаралар ұсынып, оқу тәжірибесін жақсартуға көмектеседі.

3. Бірлескен құралдар Facebook, Classting, Google сыныптары сияқты құралдар білім алушыларға үйреніп жатқан тілді пайдалануға және бірлескен іс-әрекетке қатысуға көмектеседі.

4. Смартфондар мен планшеттерге арналған қосымшалар Duolingo, FluentU және Memrise сияқты смартфондар мен планшеттердегі көптеген қосымшалар оқушыларға телефондар мен планшеттер арқылы тіл үйренудің интерактивті және көңілді әдісін ұсынады [4].

Қазіргі кезеңде цифрлық технологиялардың дамуы мұғалімге компьютер мен арнайы бағдарламалық жасақтаманы қолдана отырып білім беру үдерісінде, мультимедиялық материалдарды өз бетінше жасауға мүмкіндік береді. Мұндай материалдардың бір түрі-бейне сабақтар. Болашақ шет тілі мұғалімдері бейнені қолдана алады жаңа материалды түсіндіруге,

оны қайталауға және бекітуге, сонымен қатар білімді тексеруге арналған сабақтарда да.

Әдістер мен тәсілдер: Мультимедиялық бағдарлама мәтіндік және графикалық сүйемелдеудің (фотосуреттер, диаграммалар, графиктер, суреттер және т.б.) слайд-шоуын компьютерлік анимациямен біріктіруге мүмкіндік береді. Ол компьютерлік және аудио бейне жабдықтардың техникалық мүмкіндіктерін және сол арқылы презентацияны біріктіреді.

Оқу материалын болашақ шет тілі мұғалімнің сыныппен қарым-қатынасымен бірге жүреді. Мультимедианы пайдалану оқу процесінде дидактиканың классикалық принципін-көрнекілік принципін сапалы жаңа деңгейге көтеруге мүмкіндік береді [5,19].

Бейне сабақтарда түрлі-түсті фотосуреттер, диаграммалар, көрнекі анимациялар қолданылады. Олар жаңа тақырыпты қабылдауды жеңілдетеді, өйткені материал студенттерге алған білімдерін нақты өмірде қалай қолдану керектігін бірден түсінуі үшін жарқын мысалдармен мүмкіндігінше қол жетімді және динамикалық түрде беріледі.

Тиісінше, бейне сабақтар кез-келген құрылғыдан жұмыс істейді: компьютерде, планшетте және смартфонда. Студенттер бос уақыттарын өткізгеннен кейін, олар жаңа дәрісті игере алады немесе тіпті Интернетке кірместен тест жасай алады. Сабақтарда немесе оларға дайындық кезінде қолдануға болатын жаңа материалды түсіндіретін қол жетімді бейне сабақтарында. Көптеген бейне сабақтар практикалық бөлімді қамтиды бұл мәтінді қалай көшіруге, презентация жасауға, суреттермен жұмыс істеуге және т. б. түсіндірмелері бар қадамдық нұсқауларды игере алады.

Білім алушыларға қолайлы тұстары:

Олар студенттерге компьютерлік тренажерлармен жұмыс жасау кезінде оқу уақытын жоспарлауға, қабылдау мен есте сақтау кезінде жалпы көріністі қалыптастыруға мүмкіндік береді;

Білім беру процесінің барлық қатысушылары компьютер мен интернет құралдарын пайдалана отырып, өз бетінше білім алумен, зерттеу қызметімен айналысуға мүмкіндік алады, бұл жеке тұлғаның жан-жақты дамуы үшін маңызды;

Олар студенттерге компьютерлік тренажерлармен жұмыс жасау кезінде оқу уақытын жоспарлауға, материалды қабылдау мен есте сақтау кезінде жалпы көріністі қалыптастыруға, өзін-өзі бақылауға, яғни өзін-өзі жетілдіруге әкелетін және студенттерге жеке маңызды мақсаттар қоюға мүмкіндік беретін психологиялық ыңғайлы оқу ортасын құруға мүмкіндік береді.

Компьютерлік технологияларды қолданған кезде қарым-қатынас стилі өзгереді: мұғалім ақпарат тасымалдаушыдан гөрі әңгімелесуші және кеңесші; студенттер-әңгімелесушілер, кеңесшілер (яғни, қарым-қатынас дағдылары дамиды). Оқу ақпаратын іздеу және таңдау еркіндігі, оның қолжетімділігі, ақпараттық ресурстардың шектеулілігі, ақпарат түрлерінің әртүрлілігі және т. б. Оқу процесі жеке тұлғаға бағытталған болады.

Білім алушыларға күрделі тұстары: Болашақ шет тілі маманына қойылатын талаптардың жоғарылауы (көптеген студенттер үйде заманауи техникаға ие, сонымен қатар, мұғалімдердің жеткілікті саны АКТ саласында ең аз білімге ие);

- Жобалау қызметінің технологиясын мұғалімдер, пән оқытушылары толық игермеген;

- Оқушылардың да, мұғалімдердің де жоғары емес ақпараттық мәдениеті;

- Мұғалімдердің АКТ-ны игеруге психологиялық дайын еместігі;

- Авторлық мультимедиялық бағдарламалардың сапасы төмен мазмұны мен әдістері: мазмұнға зиян келтіретін "суретті" іздеу сәтсіз орындалуы.

Цифрлық білім беру ресурстарын пайдаланудың артықшылықтары: мазмұнның сапасы, көрнекілігі, қисындылығы және бірегейлігі арқасында оқуға деген жоғары мотивация; интерактивтілік, өйткені оқытушы мен студенттер бір-бірімен үнемі өзара әрекеттеседі; қатысушылардың бірлескен қызметі мен ынтымақтастығы; оқу процесін даралау және саралау; еркіндіктің ішкі сезімін құру, жеке тұлғаның шығармашылық әлеуетін ашу [5,26].

Бұл қазіргі заманғы технологиялар бізге нақты уақыт режимінде сөйлесуге мүмкіндік береді дегенді білдіреді. Тиісінше, студенттер де, мұғалімдер де әртүрлі технологиялық құрылғылар арқылы медиадан пайдалана білуі керек. Жоғары оқу орындарындағы шет тілді оқытудағы заманауи технологиялардың рөлін, оқу орнының оқытушылары тұрғысынан ұсынады. Біз цифрлық дәуірде өмір сүріп жатырмыз, дегенмен аудиторияларда пайдалы технологияларды ұсыну және қолдану әлі де жеткіліксіз.

Біріншіден, білімнің осы саласында көптеген зерттеулер жүргізілді, дегенмен технологияның шет тілдерді оқыту тәсілдеріне қалай әсер ететіні туралы эмпирикалық дәлелдері жоқ.

Екіншіден зерттеу сұрақтары осы мәселелердің барлығын ескере отырып, барлық зерттеу әр түрлі тәжірибесі бар мұғалімдердің нақты тәжірибесі арқылы жағдайды талдауға бағытталған болып отыр [2.1].

Оқу процесіне цифрлық технологияларды енгізу кезінде туындайтын нақты мәселелерді шешуге бағытталған және шет тілі мұғалімдерінің университеттер мен мектептерде цифрлық ортада кездесетін қиындықтарын анықтауға бағытталған зерттеулерге ерекше мән беріледі. Аталған зерттеуде жағдайды объективті түсіну үшін шет тілін оқытуда цифрлық технологияларды пайдалану кезіндегі оқу-танымдық іс-әрекет нысандары қарастырылды.

Зерттеу жүргізу кезінде мұғалімдердің қызметінде туындайтын белгілі бір техникалық қиындықтар оқу процесіне цифрлық технологиялардың интеграциясын педагогикалық сүйемелдеумен байланысты одан да маңызды аспектілерді жасыруы мүмкін екенін байқадық. Осыған байланысты цифрлық технологияны қолдану әрдайым қиын бола бермейді. Нәтижесінде, мұндай

жағдайдың салдары студенттердің, атап айтқанда оқытушылардың цифрлық құзыреттіліктерін қалыптастырудың бүкіл процесіне әсер етуі мүмкін.

Қорытынды жасай келе болашақ шет тілін оқытуда студенттердің цифрлық құзыреттілігін кәсіби дамытудағы педагогикалық стратегиялар шетел тілін оқыту мен оқытуда студенттердің цифрлық құзыреттілігін қалыптастыру олардың жеке, білім беру және кәсіби өміріндегі жағдайларды қоса алғанда, цифрлық ортада шет тілінде жазбаша және ауызша нысанда тиімді қарым-қатынас жасау үшін жаңа технологияларды пайдалануды көздейді. Болашақ мамандардың танымдық қабілеттері мен зейінін шоғырлануына ықпал етеді, түсіну және есте сақтау процестерін белсендіреді, идеяларды қалыптастырады, теориялық білімді игереді, студенттердің танымдық белсенділігін жақсартады. Оқушылар тарапынан сабақ тақырыбына шынайы қызығушылық тудырады, студенттердің осы тақырып бойынша алған білімдерін өзектендіреді, олардың танымдық белсенділігін арттырады.

ПАЙДАЛАНҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Нуримова С.М. "ЦИФРЛЫҚ ҚАЗАҚСТАН" БАҒДАРЛАМАСЫ – ОЗЫҚ БІЛІМ МЕН ҚҰЗІРЕТТІЛІКТІҢ БАСТАМАСЫ «Цифрлық Қазақстан» бағдарламасын жүзеге асыру аясында адами капиталды дамыту» (2019 жыл- Жастар жылына арналған): тақырыбында облыстық ғылыми тәжірибелік конференциясы. – Ақтөбе: «Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Ақтөбе облысы бойынша ПҚБАИ, 2019.-№ 435бет.
2. АҒЫЛШЫН ТІЛІ ПӘНІНДЕ ЖАС ҰРПАҚТЫҢ ЦИФРЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ Нургалиева А.О., Исмагулова Д.Н. «Цифрлық Қазақстан» бағдарламасын жүзеге асыру аясында адами капиталды дамыту» (2019 жыл- Жастар жылына арналған): тақырыбында облыстық ғылыми тәжірибелік конференциясы. – Ақтөбе: «Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Ақтөбе облысы бойынша ПҚБАИ, 2019.-№ 435бет.
3. <https://korkyt.edu.kz/>
4. <https://www.elearn2grow.com/>
5. Казакбаева З.М., Молдалиева А., Дуйшеналиев А.Использование мультимедийных технологий на уроках английского языка SU және ҚНУ-дің бірінші халықаралық конференциясы: «Teaching Foreign Languages in the Era of Digitalization» 24th-25th OCTOBER, 2019 ALMATY, KAZAKHSTAN CONFERENCE PROCEEDINGS